

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Novice izhajajo v Ljubljani
vsak teden dvakrat, nam-
reč v sredo in saboto.

Odgovorni vrednik **Dr. Janez Bleiweis.**

Veljajo za celo leto po pošti
4 fl., scer 3 fl., za pol leta
2 fl. po pošti, scer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XI.

V sredo 12. oktobra 1853.

List 82.

Svět za pomoč ob ognji.

Znano je, v kakošnem revnem stanu so gasivne naprave o sili ognja po mestih in kmetih. Toda tukaj ne bomo govorili od slabih gasivnic, od zakasnjene vprege, predin se včasih konji dobé, od pomanjkanja vode in drugega orodja, ampak od tiste zmešnjave ljudi pri ognju, ktera večidel nič manjši ni, kakor je bila takrat, ko so babilonski turn zidali. Ta zmešnjava izvira vselej iz tega, ker vsak le hoče takrat zapovedovati; bogati pa noben, eden je družemu na poti. Gláv manjka, ki bi dobro zapovedovale, in delavcov, ki bi po teh ukazih v lepem redu delali.

Vse to bi lahko drugač bilo, ako bi se tudi pri nas ta reč tako osnovala, kakor je večidel po deželi na Francoskem in v Švajci.

Dunajski časnik „Presse“ naznanja ondašnje napravo, ki v tem obstoji, da vsaka soseska ali občina imasvojo gasivno kompanijo. V to kompanijo se zapišejo vsi mlajši in močnejši fantje in možje soseske. Soseskine možje se pogovoré z dotično gosposko, da izvolijo enega izmed sebe večidel zidarskega ali tesarskega stanú ali scer zastopnega moža za glavarja gasivne kompanije. On osnova po tem vse naprave, ki so potrebne, h katerim bo gotova družba sv. Floriana rada kaj pripomogla. Vsak mesec se enkrat zbere ta kompanija in se vadi z gasivnim orodjem. Cela kompanija je pa razdeljena v več manjših trúm; vsaka truma ima enega vodnika. Naj bolj čversti trumi se izroči gasivnica in opravila ž njo, — drugi trumi, ki obstoji iz zidarjev, tesarjev ali drugih zvedenih rokodelcov, so izročene lojtre, sekire in drugo orodje, — tretja truma spravlja iz poslopij blago, otroke, živino, in jih varje, — truma bolj slabih in plašljivih pomočnikov podaja vodo, nabira več potrebnih škafov, odstranjuje nepotrebne zijale itd.

Vse to se da v vsaki soseski lahko napraviti, in kadar se nesreča primeri, že vsak vé, kaj je njegovo opravilo. Vse gré potem v lepem redu, ker gasivna kompanija ima glavo, po kateri se vse obnaša. Kakor se pa sedaj večidel pri ognju ravna, privre scer veliko ljudi skup, pa večidel vsi — brez glave.

Naj bi duhovni gospodje na deželi, župani in soseskine možje ta svet prevdarili in tako lahko napravo s podporo dotične gosposke v djanje vpeljali!

Zakaj in kako se zemlja izpije in izmolze.

(Dalje.)

Preden se hoče kaj gotovega povedati, zakaj da se zemljiše izpije in izmolze, se mora vediti,

koliko ima zemlja redivnih reči, to je: rastlinskega živeža v sebi, in koliko ga mnogoverstne rastline potrebujejo v različnih dobah svoje rasti.

Kar rastlinski živež vtiče, ki se v zemlji najde, bomo tukaj le govorili od tistih reči, katerih več ali manj vsaka rastlina potrebuje, katerih pa je malo v zemlji, tedaj se poprej povzijejo kakor druge. Te poglavne redivne stvari so: gnjilic (Stickstoff), fosforna kislina (Phosphorsäure), pepélik (potašelj ali kali), apnica (Kalkerde) in lojnica ali mastna zemlja (Talkerde). Se vé, da te stvari se v zemlji ne najdejo čiste ali same po sebi, ampak v različnih zvezah, toda to nič ne dé za naše premišljevanje, da le vémo, da so poglavni rastlinski živež.

Gnjilic je glavár vsih; on je naj imenitniši del gnjilovce ali tako imenovane dobre, černe parsti (humus); on izvira iz sparstenenih rastlin in živalskih ostanjkov, ki so po gnoji ali na kakošno drugo vižo v zemljo prišli.

Fosforna kislina, pepélik, apnica in lojnica izvirajo iz razpadenih in sparstenenih kamnov, iz katerih zemljiše obstoji ali ki so kakor koli na zemljiše prineseni bili.

Teška reč je zvediti: koliko je teh stvari v zemlji; toliko pa so vendar gotove skušnje učile, da naj manj je gnjilca in fosforne kisline, pepélika pa, apnice in lojnice je 5krat do 10krat več.

Gnjilic in fosforna kislina sta tedaj perva, katerih na izpitem ali izmolzenem zemljišu zmanjka. To si imamo dobro zapomniti, da bomo zapopadli pešanje zemljiš.

Če poprašamo na daljnem preiskovanji: koliko pa imajo različne rastline ravno imenovanih reči v sebi? nam možje, kateri znajo rastline v njih obstojne dele razkrojovati, povejo, da

gnjilca-fosforne-pepélika-apnice in-kremena:
kislina: lojnica:

smereka (80 let stara) ima	3	1/4	1/2	1/4	1/4 funt.
bukev (100 let stara) ima	5	1	1 1/2	5 1/2	1 "
Senó in otava ima	14	6	17	8	20 "
Pšenica zrela (zernje in slama) ima	10	4 1/2	5 1/2	3 1/2	20 "
Rež zrela	9	4 1/4	6 1/2	3 1/4	18 "
Ječmen, zrel	11	4 3/4	7	5 1/4	20 "
Ovès, zrel	10	4 3/4	7	4 1/2	21 "
Grah, zrel	21	5 1/2	11	16	2 "
Krompir, zrel	16	6 1/2	22	11	3 "
Pesa, zrela	18	4	21	7	2 "
Detelja v cvetji	20	5 1/2	20	20	2 "